

Příloha 1 k tiskové zprávě Regulace a kvalita potravin

SITUAČNÍ ANALÝZA K VÝVOJI REGULACE POTRAVIN

(Novely zákona č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích /dále též ZPTV/ a vyhlášek MZe – implementace a očekávání spotřebitelů)

Potravina nesmí být uvedena na trh, není-li bezpečná. Právo také musí zabránit:

- a) podvodným nebo klamavým praktikám;
- b) falšování potravin a
- c) jakýmkoli jiným praktikám, které mohou spotřebitele uvést v omyl.

Jak je to ale se vztahem kvality a spotřebitelského očekávání? Především, vnímání kvality a její úrovně se spotřebitel od spotřebitele zásadně liší. Musíme proto dostávat takové informace, abychom se v kvalitě potravin orientovali a svá očekávání tomu přizpůsobovali.

Od počátku roku 2015 je účinná poslední novela zákona č. 110/1997 Sb., v červenci již předkládalo MZe ČR návrh další novely. „Na stole“ je také několik novel či návrhů nových vyhlášek MZe. Jak se daří implementace, jak regulativní smršť ministerstva splňuje očekávání spotřebitelů?

V této příloze k tiskové zprávě podáváme stručné shrnutí podstaty nových atributů regulace a stručné shrnutí jejich funkčnosti, vč. naplňování očekávání spotřebitelů.

I. ZÁKON č. 139/2014 SB., ÚČINNOST OD 1. 1. 2015

Účel novelizace

- Uvedení platných předpisů do souladu s novými předpisy EU;
- Další úprava působnosti a kontroly státní správy, zahrnující jak potraviny, tak i pokrmy (společné stravování)

Přehled změn v zákoně o potravinách

- **Změny technického charakteru** (cca 80 novelizačních bodů)
 - Sjednocení používané terminologie (uvádění na trh, potravina, bezpečná potravina, země původu, podmínky uchování apod.)
 - Vypuštění duplicitních ustanovení (nově upravených přímo v nařízeních EU), např. některé definice, požadavky na označování balených potravin ad.
- **Změny věcné** (cca 25 novelizačních bodů)
 - Rozšíření působnosti zákona (společné stravování)
 - Zpřesnění požadavků pro provozovatele potravinářských podniků (PPP)
 - Návaznost na evropské nařízení o označování potravin
 - Požadavky označování pro nebalené potraviny

- Zpřesnění a úprava kompetencí dozorových orgánů
- Úprava výše sankcí
- **Změny konkrétně**, indikativně

Potraviny pro zvláštní výživu - § 3c

- Působnost a gesce přechází na MZe
- Oznamovací povinnosti:
 - Pouze vůči **ministerstvu zemědělství** - potraviny, do nichž byly přidány vitamíny, minerální látky nebo další látky s nutričním nebo fyziologickým účinkem, doplňky stravy;
 - Pouze vůči **ministerstvu zdravotnictví** - počáteční kojenecká výživa, dietní potraviny pro zvláštní lékařské účely;

(Do 31. 12. 2014 duplicitně oběma ministerstvům)

Výživová a zdravotní tvrzení

- Zrušení informační povinnosti (§3d)

(Do 31. 12. 2014: oznamovací povinnost na MZd duplicitně s režimem stanoveným nařízením ES)

Informační povinnosti PPP (§3d)

- Zákon ukládá několik notifikačních a informačních povinností vůči státním orgánům, popř. spotřebitelům.
- Nejkontroverznější je, že velcí prodejci (tržby nad 5 mld. Kč) mají povinnost viditelně a čitelně zpřístupnit při vstupu do prodejny a oznámit MZe ČR seznam 5 zemí podle procentního podílu všech potravin, ze kterých potraviny odebírá a v ČR uvádí na trh.

Nebalené potraviny - § 8, informační povinnosti prodejce

- V těsné blízkosti potraviny:
 - Název potraviny
 - Výrobce (jméno, sídlo, apod.)
 - Údaj o množství hlavní složky v % (pokud stanoví právní předpis)
 - Země nebo místo původu
 - Údaj o třídě jakosti (pokud stanoví právní předpis ČR nebo EU)
- V blízkosti místa nabízení k prodeji:
 - DMT, DS (může být pouze na štítku připojené po zabalení apod.)
 - Údaj o přítomnosti alergenů

- (Případně další informace, pokud tak stanoví zvláštní předpis ČR nebo EU)
- Na vyžádání spotřebitele nebo viditelně zpřístupnit další informace, zejména
 - Seznam složek
 - Množství zdůrazněné složky

Pokrmý - § 9a

- Viditelně a snadno čitelně tj. vždy písemně!
 - Název potraviny
 - Informace o tom, že potraviny obsahují alergeny

Kompetence dozorových orgánů - § 16

- OOVZ (orgány ochrany veřejného zdraví) – zachování původního rozsahu kompetencí
- SVS – zachování stávajícího stavu a navíc stravovací služby (nezpracovaná těla, části těl živočichů, mléko, vejce, včelí produkty)
- SZPI – zachování stávajícího stavu a navíc stravovací služby - dozor při výrobě a uvádění na trh pokrmů.

GESCE - REKAPITULACE

MZe: - doplňky stravy
- obohacené potraviny
- potraviny nového typu
- balené vody
- zdravotní tvrzení
- osvědčení znalosti hub
- schvalování druhových popisů

MZd: - potraviny pro zvláštní výživu
- potraviny pro počáteční kojeneckou výživu
- dietní potraviny pro zvláštní lékařské účely

SZÚ - na žádost MZe hodnocení zdravotního rizika z potravin

Sankce - § 17

- do 1 mil. Kč – prohřešky administrativní povahy (oznamovací povinnosti);
- do 3 mil. Kč – doklad o původu zboží, používání obalů neodpovídající předpisům, nezkrácení DMT/DS, uvádí na trh nebalené dopl. Stravy;
- do 10 mil. Kč – nedodržení požadavků na jakost, hygienu, podmínky uchování, označování;
- do 50 mil. Kč – nedodržení požadavků na bezpečnost potravin, včetně uvádění spotřebitele v omyl.

KLADY A ZÁPORY (FUNKČNOST, OČEKÁVÁNÍ SPOTŘEBITELŮ, ATD.)

- **Klady**

- Pod č. 139/2014 Sb. vyšlo plné znění zákona s vyznačenými změnami oproti předcházející úpravě – velmi výhodné pro uživatele;
- Výrazný nárůst zjištění nedostatků ve veřejném stravování (je zřejmé, že náprava bude dlouhodobá);
- Větší písmo na etiketách (skutečný přínos se projevuje s určitým odstupem);
- Spotřebitelé obecně vítají nutriční označení (odložená účinnost) – zejména obsah soli
- **Zápory**
 - Rychlá následnost novelizací (účinnost od ledna, v červenci nový návrh novely)
 - Nefunkčnost, ba zbytečnost některých opatření – např. vystavování pořadí pěti zemí původu prodáváného zboží
(SČS proti zavedení tohoto ustanovení vystupovalo jako proti naprosto zbytečnému opatření)
 - Pomalý náběh uplatňování některých opatření, jejich nedostatečné vymáhání, např.
 - informační povinnosti u nebaleného zboží (dělení kompetencí dozoru, různá „důslednost“ a výklad;
 - země původu – viz příklady v prezentaci

II. DALŠÍ NOVELA ZPTV – NÁVRH V ČERVENCI 2015

Účel novelizace

- Uvedení do souladu s předpisy EU – tabáková směrnice (v tomto dokumentu dále nerozebíráme)
- Mimo první bod
 - Upřesnění některých definic a požadavků
 - Změna některých požadavků a povinností PPP
 - Kompetenční změny dozorových orgánů
- Účinnost květen 2016 / leden 2017

Přehled změn v návrhu novely zákona

(Jen nad rámec transpozice tabákové směrnice)

- Úprava a zpřesnění požadavků na uvádění informací u nebalených potravin
(například země původu dalších skupin masa nebo informace o adrese výrobce)
- Výčet údajů prezentovaných při uvádění na trh pokrmů

- Zákaz výroby a uvádění na trh potravin vyrobených ze složek s prošlým DMT nebo DS
- Zrušení požadavku informační povinnosti prezentování 5 zemí obsahující procentuální vyjádření podílu všech potravin, které z těchto zemí konkrétní provozovatel potravinářského podniku odebírá
- Stanovení regulačního rámce pro označování potravin slovy „vyrobena v České republice“ nebo „česká potravina“ (plná citace § 9b):
 - (1) ...lze poskytnout informaci slovy „**vyrobena v České republice**“ nebo slovy, která mají pro spotřebitele podobný význam, **pokud všechny fáze výroby představující podstatné hospodářsky zdůvodněné zpracování nebo opracování potraviny vyústující v nový výrobek proběhly na území České republiky.**
 - (2) Při uvádění na trh potraviny lze poskytnout informaci slovy „**česká potravina**“, grafické znázornění stanovené prováděcím právním předpisem nebo jinou informaci zejména slovní, obrazovou nebo grafickou naznačující, že země původu potraviny je Česká republika, pokud
 - a) **100 % složek** celkové hmotnosti nezpracované potraviny nebo mléka pochází z České republiky a prvovýroba, porážka zvířat a všechny fáze výroby proběhly na území České republiky, nebo
 - b) **součet hmotnosti složek** pocházejících z České republiky tvoří **nejméně 75 %** celkové hmotnosti všech složek stanovené v okamžiku jejich použití při výrobě potraviny jiné než nezpracované nebo mléka a všechny fáze výroby představující podstatné hospodářsky zdůvodněné zpracování nebo opracování potraviny vyústující v nový výrobek proběhly na území České republiky.
- Vytvoření zvláštního režimu umožňujícího distribuovat stanoveným charitativním a humanitárním organizacím potraviny, které nejsou v souladu s potravinovým právem, avšak jsou bezpečné a informace na obale neuvádějí spotřebitele v omyl (po uplynutí doby minimální trvanlivosti).
- Povinnost PPP při uvádění potravin na trh komunikačními prostředky na dálku poskytnout stanovené informace spotřebiteli.
- Úprava a zpřesnění kompetencí dozorových orgánů v gesci Ministerstva zemědělství a Ministerstva zdravotnictví.
 - Kontrola potravin jako celek, kromě stanovených konkrétních výjimek (školní, sociální a zdravotnická zařízení), by prakticky spadala do kompetence Ministerstva zemědělství, resp. SZPI a SVS.
 - Tento stav bude dosažen přesunem kompetencí ke kontrole zařízení společného stravování (cca 23 000 nových kontrolovaných subjektů) pod Ministerstvo zemědělství, resp. Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí.
 - Cílem úpravy je maximálně sjednotit dozor v oblasti maloobchodu pod jeden dozorový orgán - Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí, s tím, že Státní veterinární správa bude působit jako specializovaný orgán v otázkách veterinární péče a kontroly výroby potravin živočišného původu včetně zvěřiny.

III. VYHLÁŠKY REZORTU MZE – NÁVRHY V PROJEDNÁVÁNÍ

- **Přehled vyhlášek**

- O dalších způsobech vyjadřování nebo uvádění výživových údajů
- O způsobu uvádění pokrmů na trh a požadavcích na pokrmy
- O požadavcích na tabákové výrobky a výrobky související s tabákovými výrobky
- O některých způsobech označování potravin
- O požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich

ad.

- **Hlavní předmět změn ve vyhláškách**

- O dalších způsobech vyjadřování nebo uvádění výživových údajů
V návaznosti na nařízení EU další způsoby vyjadřování nebo uvádění výživových údajů použitelných při poskytování informací o potravinách spotřebitelům

- O způsobu uvádění pokrmů na trh a požadavcích na pokrmy

Způsob uvádění pokrmů na trh a požadavky na pokrmy – v provozovně, mimo provozovnu.

Použití tuků, provozní hygiena atd.

- O některých způsobech označování potravin

- zachování zamezení neoprávněného označení potraviny nebo její složky zavádějícími termíny jako vhodná pro děti, „čerstvá“, „domácí“, „pravá“ či „přírodní“ a zamezení dalších neoprávněných označení jako například „dia“,
- stanovení podmínek, za kterých bude možné poskytnout informaci, že potravina byla vyrobena v České republice,
- stanovení podmínek, za kterých bude možné poskytnout informaci slovy „česká potravina“ nebo pomocí grafického znázornění uvedeného v příloze,

(předcházející – návazné s novelou zákona)

- zamezení používání napodobenin názvů potravin jako například „vodečka“ nebo „poličánek“,

ad.

- O požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich

Z uplatněných připomínek SČS: U většiny výrobků je uváděna možnost záporné hmotnostní odchylky. V minulosti bylo pamatováno na to, aby výrobce hmotnostní odchylky nezneužíval na úkor spotřebitele. Proto hmotnostní odchylka obsahovala i ustanovení pro kontrolní orgán, při kolika baleních je nutno deklarovanou hmotnost v průměru dodržet (vyrovnat).

KLADY A ZÁPORY ad II a III (FUNKČNOST, OČEKÁVÁNÍ SPOTŘEBITELŮ, ATD.)

• Klady

- Obecně jde regulace ve prospěch spotřebitele;
- Stanovení právního rámce pro označování potravin „česká potravina, „vyrobena v České republice“ atp. I když navrhované znění nemusí být dokonalé, je daleko lepší než původní návrhy MZe, na nichž sveřepě MZe trvalo.

(Návrhy SČS byly ministerstvem původně smeteny se stolu, později byly alespoň částečně zapracovány.)

- Regulace použití surovin s proslou trvanlivostí.
 - Odstranění zbytečných opatření z platného znění, hlavně zrušení požadavku informační povinnosti prezentování 5 zemí obsahující procentuální vyjádření podílu všech potravin, které z těchto zemí konkrétní provozovatel potravinářského podniku odebírá.
- ### **• Zápory**
- Vyvarovat se opatřením, která jsou z důvodu evropských pravidel o volném pohybu zboží účinná jen pro naše výrobce, ale nelze bránit dovozu z jiných členských států.
 - Časté změny regulace.
 - Riziko přeregulovanosti některých sektorových vyhlášek se zatížením MSP bez dostatečného efektu pro spotřebitele.

Příloha 2 k tiskové zprávě Regulace a kvalita potravin

Představení edice Jak poznáme kvalitu?

Publikace Sdružení českých spotřebitelů v edici Jak poznáme kvalitu? jsou vydávané v rámci priorit České technologické platformy pro potraviny. Mají podporovat vnímání kvality potravin včetně identifikace určujících kvalitativních činitelů při výběru potravin. Edice je každoročně rozšiřována o další komodity na trhu a jejími autory jsou vždy odborníci z daného oboru. Všechny publikace jsou dostupné ve formě tištěných brožur (do rozebrání) a elektronicky na webových stránkách <http://www.konzument.cz/publikace/jak-pozname-kvalitu.php> a <http://spotřebitelzakvalitou.cz>.

VYDANÉ PUBLIKACE

Mléko a mléčné výrobky (2014, dotisk 1. vydání 2015), Kopáček
Hovězí a vepřové maso (2012, 2. vydání 2015), Katina, Kšána ml.
Lahůdky pro všechny (2013, 2. vydání 2015), Čeřovský
Čokoláda, kakao a výrobky z nich (2015), Čopíková
Chléb a pečivo (2013, dotisk 1. vydání 2015), Příhoda, Sluková, Dřížal,
Drůbeží maso a drůbeží masné výrobky (2015), Mates
Med (2015), Dupal, Kamler, Titěra, Vořechovská, Vinšová
Těstoviny (2015), Hrušková, Hrdina, Filip
Tuky, oleje, margaríny (2014, 2. vydání 2015), Brát
Vejce (2014, dotisk 2015), Boháčková
Sýry a tvarohy (2013), Obermaier, Čejna
Ryby, ostatní vodní živočichové a výrobky z nich (2013), Kavka
Svět kávy (2012), Brzoňová
Hovězí a vepřové maso (2012), Katina, Kšána ml.
Značení GDA na obalech potravin – navigace ve světě živin a kalorií (2011), Dupal (editace)
Nanotechnologie v potravinářství (2011), Kvasničková
Moderní šlechtění a potraviny. Co všechno potřebujeme vědět o potravinách z geneticky modifikovaných plodin? (2010), Drobník
Označování masných výrobků (2010), Katina
RFID – radiofrekvenční identifikace: důvod k obavám? (2010), Pešek
Potraviny ošetřené ionizací (2009), Michalová, Dupal